

FEJDEN OM MOSSEBO HAGE

Mossebo ligger centralt, omgivet av Vallsjöbol i väster, Kavelbron i norr och Borgan i öster, eller om man så vill: Mossebo ligger inträngt mellan Vallsjöbol, Kavelbron och Borgan och det är bara söderut man har tämligen fritt från grannar.

Häradsekonomisk karta, fältmätt 1877- 82

/ Alf Gunnarson

2008

Nyredigerat 2014

År 1855, och tre år framåt, genomfördes Laga skifte i Mossebo och då var det Nils Månssons son- son- son- söner Carl Carlsson och Anders Petter Carlsson som ägde var sin fjärdedel, Norrgården och Mellangården. Den andra hälften, Sörgården, ägdes av Johannes Carlsson (inte släkt med Carl och Anders Petter).

Tre ägares boställen i Mossebo vid 1800- talets mitt.

Ur ett protokoll från möte i Mossebo den 10 september 1855:
Efter långa överläggningar konstaterar herr kronofogden, dels att den omtvistade marken Mossebo hage ansetts tillhöra Mossebo så långt man kan minnas, dels att samma hage inte ingått i delningen av sockenallmanningen. Fastställd karta från år 1844 visar att Mossebo hage okvalt tillhör Mossebo, därför att Mossebo blivit tillerkänt 26 kappland skog som vederlag för den så kallade Vallsjöbols- vägen, vilket är den väg som leder genom hagen och herr kronofogden anser att hagen tillhör Mossebo. Ägarna i Vallsjöbol, Kavelbron och Rosendalen skall ändå ha fortsatt rätt att färdas genom hagen. Alla instämde i denna uppfattning utom Jan Andersson i Borgan som vägrade att skriva under uppgörelsen.

BAKGRUND

Vid det laga skiftet i Mossebo, åren 1855- 58, hade åkrarna, ängarna och skogen fördelats mellan åborna, medan den hage (ungefärlig utsträckning, med rött här nere) som låg mellan Borgan och Mossebo förblivit oskiftad. Det fanns vid tiden för laga skiftet tvivel om att hagen verkligen hörde till Mossebo. De främsta företrädarna för tvivlet fanns i Borgan, Kavelbron och på två bosättningar i själva hagen.

INTRESSENTERNA

Mossebo Norrgården (1/4): Lars Peter Persson (förmyndare för änkan Maja Greta Erikssdotters barn (med anspråk på 1/8) samt Per Gustaf Nilsson (hemmansägare i Vallsjöbol med anspråk på 1/8). Mossebo Mellangården (1/4): Anders Petter Carlsson. Sörgården (2/4): Simon Finnborg. Brukarna i Lilla Borgan: Jan P. Persson och Erik Pettersson.

Hagens ungefärliga utsträckning (rött).

MÖTE I MOSSEBO DEN 20 MAJ 1867

Deltagare: Lantmätare Herman Rosén, Olof Johansson i Grimstorp (godeman), Jan Larsson i Åsterud (gode man), Anders Petter Carlsson i Mossebo, Simon Finnborg i Mossebo, Per Gustaf Nilsson i Vallsjöbol, Lars Peter Persson i Rosendalen (förmyndare), Jan Andersson i Borgan (rågranne), Lars Erik Johansson i Djupmossen (rågranne) och pastor Olof Söderlund, representant för Kavelbron (rågranne).

ASSOCIATION

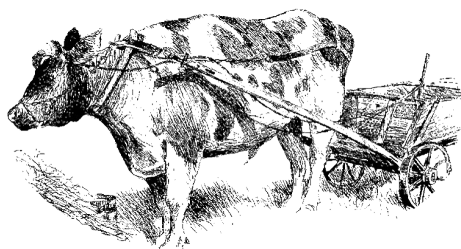
I fortsättningen redovisas händelserna runt Mossebo hage som fingerade pressreleaser (tidningsartiklar). Alla fakta är hämtade från gårdspapper tillhörande hemmanet Mossebo. Men först några strofer från Frödings dikt *Jan Ersa och Per Persa*:

De trätte och processade.
Om friden prosten mässade
- det var som vått på gäss.
Ty vann en gång Jan Ersa,
så började Per Persa
en splitter ny process.

Så stredo de, så trätte de,
så levde de, så mätte de
varandra skäppan full.
Processen bröt Jan Ersa
och brännvinet Per Persa,
för bägge gick det kull

Ju mera de bedagades,
dess mer det stämdes, klagades
och tappades och vanns.
Var domen för Per Persa,
så vädjade Jan Ersa
till närmaste instans.

Och ingen av dem mjuknade,
när de på slutet sjuknade
och stoppades i jord.
"Ve nästa ting, Jan Ersa!",
"vi möts, vi möts, Per Persa!",
var deras sista ord.

Mossebo 1867-05-20, kl.15.00

Skiftande åsikter om Mossebo Hages framtid Pastorn pläderar för den breda vägen

När hemmansägarna i Mossebo, tillsammans med rågrannar och gode män, i dag träffades för att besluta om hagens framtida status, fick lantmätaren, Herman Rosén, åka hem med oförrättat ärende. Pastor Söderlund – som representant för Kavelbron – hävdade att marken i hela sin utsträckning även hädanefter skulle ligga öppen och oskiftad för fädrift genom densamma. Mosseboarna för sin del ansåg att en fä- gata av 30 fots bredd gott och väl skulle vara till fyllest. Efter mycken diskussion lät sig pastorn övertygas om att ge dessa, den smala vägens företrädare rätt, men icke desto mindre (troligen för att vinna tid, viskades det vid bordet) var pastorn obenägen att sätta sitt namn på något papper, eftersom det ålåg konsistorii ombud att underteckna en sådan handling. På pastorns begäran blev därför förrättningen uppskjuten till dag som genom pålysning, sannolikt av honom själv, i Finnerödja kyrka, bestämmes senare.

Mossebo 1867-10-16, kl 12.00

Komministern på krigsstigen Kräver tio fot till

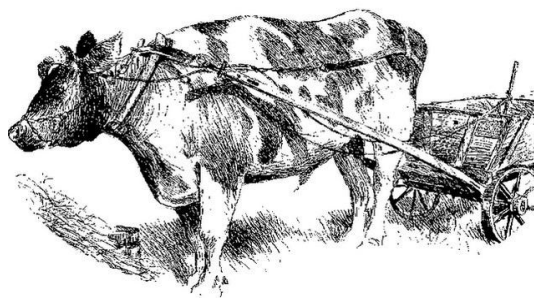
När lantmätare, gode män och lokala intressenter åter träffades i Mossebo i dag på morgonen för att ta itu med frågan om Mossebo hage, anmälde komministern Olof Söderlund förhinder och konsistorii ombud – som i laga tid kallats till mötet – avhörde icke. Pastor Söderlund hade skriftligen meddelat sina förhinder och han hade vidare förklarat att han för sin del fortfarande var nöjd med att en fä- gata genom hagen, men ansåg att 30 fot var i smalaste laget. Han argumenterade nu för en väg av 40 fots bredd. De närvarande företrädarna för Vallsjöbol och Rosendalen instämde i pastorns åsikt, medan mosseboarna i mumlande meningsutbyten sinsemellan menade att pastorn måtte visa mera måttfullhet i sina krav. Sammanträdet fortsätter. Nästa pressmeddelande klockan 17.00

Mossebo 1867-10-16, kl 17.00

Lantmätaren ger upp – nytt försök nästa år Torparna hotar med stämning

Det var en uppgiven lantmätare Herman Rosén som i kväll lämnade Mossebo, utan att ärendet om Mossebo hage kommit ett enda steg närmare sin lösning. Han nämnde tre skäl till att förrättningen nu måste läggas på is över vintern: 1) Kavelbron var utan representant 2) Lars Peter Persson i Rosendalen fann sig sittande på två stolar, som skogsägare i Rosendal (med behov att passera hagen) och som förmyndare för avlidne Carl Carlssons barn 3) Jan P. Perssons och Erik Peterssons torp, som delvis ligger inom hagen. Torparna hävdar med bestämdhet att de är lagliga ägare till den jord de brukar i kanten av hagen. Visserligen har de inga papper som bevisar äganderätten men de är säkra på att kunna skaffa vittnen som beedigar deras rätt. Mosseboarna tillbakavisar torparnas krav om äganderätt. Man menar att hagen i sin helhet i alla tider har tillhört Mossebo och marken skall fördelas mellan de tre hemmanen efter mantal och därmed jämnt. Persson och Petersson hotar nu med stämning.

Stämning blev det och förhandlingar blev det år efter år efter år vid tinget i Hova. Kärandena (Persson och Petersson) och svarandena (Mossebos bönder) möttes första gången på vintertinget i Hova i januari 1868. Andra gången, den 6 april 1868, blev utslaget uppskov till nästa ting. Så där höll det på de följande åren. Så småningom stämde mossebobönderna sina närboende antagonister för olaga intrång i hagen och plötsligt var samma personer, på båda sidor, kärande i ett mål och svarande i ett annat. Målet om Mossebo hage förekom vid Norra Vadsbo Härad's ting vid följande tillfällen efter den 6/4 1868: 6/5 1868, 11/9 1868, 15/1 1869, 4/5 1869, 22/9 1869, 20/1 1870, 22/9 1871, 19/1 1872 och 3/5 1872. Den slutgiltiga domen kom år 1873.

T v: Fru Justitia. T h: Oxen var hemmansägarna till ovärderlig nytta som draghjälp på åkrarna och i skogen. Ville man inte använda apostlahästarna kunde man åka bakom oxen, till tinget om inte annat. (Från teckning av Leif Holgersson).

I fortsättningen redovisas här ytterligare ett antal fingerade pressreleaser från tingsförhandlingarna i Hova.

Tingshuset i Hova 1868-05-06, kl 12.00

Twisten om Mossebo hage, ett gammalt groll 50 år gamla protokoll dammas av i Hova

När målet om Mossebo hage i dag åter behandlades i häradsrätten, presenterades ett femtio år gammalt protokoll som visade att Mossebos bönder varit anklagade för olovlig svedjebränning och avverkning av tre lass ved på den mark som tvisten nu avser. Tre vittnesmål från tinget i Hova år 1818 redovisades: Lars Persson i Borgan (78 år) berättade att den skogskil som låg mellan Borgan och Mossebo, och i vilken det ifrågasatta svedjande skett, alltid, så långt vittnet kunde minnas, hade gagnats av Mossebo. Kilen omgavs på två sidor av Mossebos marker och hade tidvis varit inhägnad. Daniel Jakobsson i Djupmossen (37 år) och Jan Persson i Vallsjöbol (70 år) instämde båda i Lars Perssons vittnesmål. Det var Anders Petter Carlssons (nuvarande ägaren till 1/32- dels mantal i Mossebo) far och farbror som varit instämnda till 1818 års ting, men de hade således frikänts av rätten och nu ville mosseboarna hävda att detta frikännande bevisade att hagen redan då varit i Mossebo hemmans ägo.

Tingshuset i Hova 1868-05-06, kl 16.00

Lomhört vittne vill ändra tidigare uttalande

Vid de fortsatta överläggningarna om Mossebo hage hade rätten mottagit ett brev från Carl Jansson i Lilla Mosstorp som vittnat vid det förra tinget: Som jag är lomhörd och vid vittnesberättelsen den 16 sistlidna januari ej kunde rätt fatta de spörsmål som då gjordes mig, får jag anhålla, att på redan avlagd vittnesed rörande den omtvistade Mossebo hage, få, till vad i protokollet finnes upptaget, tillägga följande: År 1813, då hemmanet Mossebo av lantmätare Ljungström skiftades åborna emellan, förekom aldrig någon fråga om nämnda hage, vadan densamma i nämnda skifte då icke upptogs, emedan densamma varken då eller sedan tillhört Mossebo, varom även nämnda års skifteshandlingar kan lämna säker upplysning. Lilla Mosstorp

den 4 maj 1868/ Carl Jansson.

Hemmansägarna i Mossebo ville inte kommentera brevet, men sade sig känna igen en viss hemmansägares i Borgan sirliga vändningar i brevet. Kärandena har en skicklig advokat, menade mosseboarna, när de åtskildes på torget i Hova.

Den 31 juli 1868 skrevs följande utslag, i vilket domaren kallar parterna till ny förhandling vid nästa ting och de svarande åläggs att då visa upp 1813 års karta från storskiftet Mossebo. Det här var en (tillfällig) framgång för bröderna Pettersson. Att skaffa fram en mer än femtio år gammal karta var inte gjort i en handvändning. Och uppfyllde man inte domarens krav var böter att vänta, så det blev att ta kontakt med lantmäteriet och få fatt i själva kartan eller information som kunde utläsas av den, mot en nog så dryg lösen dessutom.

Tingshuset i Hova 1868-09-11, kl 16.00

Nya förvecklingar i målet om Mossebo hage Joh. Jungströms mossebokarta är från 1814

När målet om Mossebo hage än en gång ropades upp vid dagens ting i Hova lämnade hemmansägarna i Mossebo in ett bevis från lantmäteriet, med följande lydelse: På begäran intygas härmed att härstädes ej finnes någon karta över hemmanet Mossebo i Finnerödja socken, författad år 1813. Däremot får jag upplysa att en karta med beskrivning över samma hemman här finnes, författad vid storskifte år 1814 av Joh. Jungström. Skaraborgs läns lantmäterikontor den 1 september 1868/ Herman Rosén. Mosseboarna hade ytterligare ett trumfkort att presentera under dagens förhandling: Olof Jansson i Hulan intygade skriftligen att han varit närvarande år 1855, då lantmätare Ljunggren mätt kronoallmanningen vid Mossebo, då samme lantmätare klart uttalat att hagen tillhörde Mossebo, vilket också kartan från Laga skiftet visar. Förvisso är det så, att sista ordet i denna följetong icke kommer att vara sagt, vare sig på nästa ting eller nästa.

Utslaget efter septembertinget publicerades strax före julen 1868. Där kunde man läsa att det nu var upp till de kärande (torparna) att mot lösen skaffa fram den där kartan från 1814 eller ett bevis från lantmäterikontoret om vad kartan föreskrev i fråga om Mossebo hage.

Tingshuset i Hova 1869-05-04, kl 16.00

Fejden om Mossebo hage, kampen går vidare Kommer vädjan om "eld upphör" att hörsammas?

Under årets vinter- och vår- ting i Hova har naturligtvis det stående ärendet om Mossebo hage funnits på häradsrättens dagordning. I januari presenterade Persson och Pettersson handlingar som skulle visa att den jord de numera brukar är den som avsöndrats från hemmanet Borgan år 1849/50 och ingenting annat. De menar att kartan från Laga skiftet 1855 är ofullständig, för att inte säga felaktigt ritad. Mosseboarna må gärna fördela hagen sinsemellan, säger bröderna, men innanför våra hank och stör har de ingenting att hämta. Vid dagens förhandlingar framförde hemmansägarna i Mossebo en hel räckta argument för - ja, till och med vädjanden till häradsrätten om - att man måtte avsluta denna långdragna process och komma fram till ett slutgiltigt beslut i ärendet. Nu är det upp till domaren att avkunna ett beslut som sannolikt innebär att parterna kallas till tings igen för att älta redan kända fakta, om och om igen.

Tingshuset i Hova, 1870-01-20, klockan 17.00

Jan Anderson i Borgan om Mossebo hage Respektabel granne ger sin syn på saken

Vi har lyckats få till stånd en intervju med Jan Andersson i Borgan, i förhoppning om att denne vill bringa någon klarhet i den segslitna fejden om Mossebo hage som nu i tre år förekommit på häradsrättens dagordning. Jan Andersson (59) äger i dag 1/16- dels mantal Borgan, det hemman från vilket det på 1810-talet avsöndrades 2 tunnland jord och det är den marken - och lite till - som bröderna Pettersson numera brukar. Jan Andersson är inte släkt med någon som deltar i konflikten, vare sig bland de käre eller de svarande, men han är, som ofta anlitad förtroendemän, väl insatt i förhållandena, såväl de aktuella som de historiska.

Vår första fråga: Vem har rätt och vem har fel i konflikten? bemöts med ett mångtydigt leende av herr A. Han förklarar: Vem är jag att döma i ett så komplicerat mål? Jag är en enkel

man, visserligen någorlunda kunnig i konsten att skriva och räkna, men i den här frågan går jag nog bet. Vi må betänka att dessa åbor och torpare, som så gott de kan pläderar var och en för sin sak, alla är beroende av sin jord. Några famnar mark hit och dit kan förvisso innebära skillnaden mellan liv och död, för folket själva och den boskap de för sin försörjning hålla i sina bräckliga skjul. Med detta vill jag påvisa vikten av detta måls utgång. De som förlorar kan tvingas från hus och hem, helt enkelt och det gäller inte minst de som bara har ett par tunnland att bruka.

Skall vi tolka detta som att herr A. har sina sympatier hos Persson och Pettersson (de käre i rättegången)?

Herr A. slår ut med armarna och säger: Nej, bevara mig väl! Det vore mig helt främmande att ta ställning för eller emot i detta kniviga mål. Jag ville allenast peka på det faktum att vi på tvenne sidor ser rättskaffens folk, vilka befinner sig i små omständigheter. De har hamnat i en svår situation, icke av egen kraft men väl av skäl över vilka de icke råda. Det handlar om juridik, herr Redaktör. Juridik!

Men hur har man då kunnat hamna i denna prekära situation?

- För att förstå dessa sammanhang i hela sin vidd, så må vi se tillbaka femtio år och mer därtill och stegvis följa utvecklingen på de hemman som här är berörda.

Steg numro 1: Storskiftet, då de första detaljerade kartorna ritades av lantmätarna. Det syns emellertid så vara fallet, att den omtvistade hagen vid den tiden betraktades som ingen mans land, eller om man så vill, alle mans land – en mark som låg öppen för alla och envar att färdas över, likväl öppen för drift av kreatur till bete på samfälld mark, långt bortom hagen. Dessa så kallade fä- gator var av stor vikt för hemmansägarna till såväl Vallsjöbol som Rosendalen och Kavelbron och lantmätaren lät uppenbarligen hela hagen förbli oskiftad av detta skäl.

- Steg numro 2: Från det hemman som jag själv numera besitter, 1/16- dels mantal Borgan, avsöndrades ungefär vid samma tid som det stora skiftet skedde, en mark som omfattade ett par tunnland i söder, mot Mossebo. På detta torp som kallades Mossebohage, bosatte sig min företrädare på Borgan. Till saken

hör att detta torp ofta har gått under benämningen Lilla Borgan. Persson och Pettersson äger i dag detta torp, genom arv till min numera avlidne företrädares döttrar, tillika gifta med Persson och Pettersson.

Huru härmed? Menar herr A. att hemmansägarna i Mossebo nu vill tillskansa sig den jord som avsöndrats från Borgan och skifta denna sinsemellan?

- Ack, nej, på intet vis så, herr Redaktör. Men låt oss betrakta steg numro 3: Det Laga skiftet i medio 1850- talet. Det är i detta skede som fatala misstag syns mig vara begångna av de Statens män som var satta att rita framtidens kartor. Självfallet skulle den hage, om vilken det nu i åratals disputerats vid Häradsrätten, ha skiftats i detta sammanhang, Varför så icke skedde, vet jag ej, men måhända var lantmätaren icke stark nog att överbrygga de motsättningar som fanns beträffande hagens status etcetera, eller var det månne så, som ryktet sade, att herr lantmätaren hade andra, mera brådskande förrättningar för handen som nödgade honom att i förtid avsluta förrättningen i Mossebo.

Men, herr A. Var det inte så att ni själv var delägare i hemmanet Mossebo vid tiden för Laga skiftet och att det var ni personligen som satte käppar i hjulet och därmed förmådde lantmätaren att undanta hagen från delning?

- Min bästa Redaktör, ni är förvisso väl underrättad och det syns mig som att ni är hundra år före er tid, då ni ställer era frågor på ett sätt som i framtiden skall betecknas som skjutjärnsjournalistik. Men misskund, jag ber, med detta mitt skämt. Jag är en hederlig karl och er fråga skall besvaras. Förvisso ägde jag en tolftefels andel uti hemmanet Mossebo, under en övergångsperiod, vid den tiden. Förvisso framförde jag även, i samförstånd med pastor Söderlund i Kavelbron, mina dubier beträffande den då förestående delningen, med hänsyn till alla de oklarheter som rådde om gränser och påstådd äganderätt, men kom ihåg: det var lantmätaren som fattade beslutet, så lasta icke mig för detta. Emellertid är det ytterligare tvenne steg att ta i betraktande, herr Redaktör. Dagen är redan långt liden, men jag står till tjänst, om så önskas.

Jan Andersson tar nu fram en karta från Laga Skiftet i Mossebo

1855. Han pekar på gränserna för hagen och den bosättning som kallas Lilla Borgan och talar:

- Steg numro 4: Är ni nu med på noterna, herr Redaktör? Hagen förblev således oskiftad, men hemmansägarna uti Mossebo eftersträvade klara papper, samtidigt som besittarna av Lilla Borgan oroade sig för sitt och de sina. En delning av hagen skulle för dessa innebära att de finge mindre mark att bruka.

Men, herr A. Har ni inte redan omtalat att mosseboarna ingalunda var ute efter den mark som avsöndrats från Borgan?

- Rätt och riktigt, min bästa Redaktör, men till sakernas samband hör det faktum att torpet Lilla Borgan vuxit sig ett antal famnar större, söderut mot Mossebo, under åren som lupit. Ja, jag har inte själv bevis om detta. Jag återger bara det som hemmansägarna uti Mossebo förtalt.

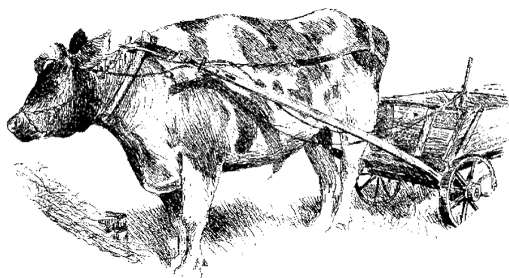
Med all respekt, herr A. ni anses vara en lagfaren man. Är icke det ni nu beskriver att betrakta som olaga intrång eller rent av egenmäktigt förfarande?

- Min livslånga erfarenhet säger mig att den som bliver sittande med sina armar uti kors sällan gör sig skyldig till vare sig intrång eller egenmäktigheter, medan den flitige och till slitsamt arbete villige, löper avsevärda risker att hamna i trångmål. Det handlar om ambition, herr Redaktör. Ambition! Nå, om nu besittarna av torpet hade fått häradsrätten att tillstå hagen som varande samfällid mark för all framtid, skulle torpet kunnat ytterligare utvidgas ett stycke söderut och kanske därmed, man skulle vara i stånd att föda ytterligare några får på det magra torpet.

Låt mig nu avsluta denna utläggning med steg numro 5: Frågan om hagen kunde icke avgöras i godo. Det blev rättssak, på Perssons och Petterssons initiativ och där står man nu och stampar inför skranket och kommer ingen vart. Det har sagts mig att hemmansägarna i Mossebo nu står i begrepp att till häradsrätten inlämna en mot- stämning, i vilken man ärnar anklaga torparna i Lilla Borgan för just det som vi redan varit inne på, nämligen olaga intrång. Om så sker kommer detta mål att ältas och åter ältas på ting efter ting uti Hova så länge jag lever, det är min spådom.

Vi tackar Jan Andersson i Borgan för hans insiktsfulla

klargöranden om Mossebo hage. Allt talarför att vi återkommer i ärendet.

Tingshuset i Hova 1871-09-22, klockan 16.00

Ombytta roller i målet om Mossebo hage Mosseboarna tar till storsläggen

Nu har det skett, som länge ryktats: Hemmansägarna i Mossebo har till det pågående tinget författat en skrivelse i vilken man anklagar Persson och Pettersson i Mossebo hage (Lilla Borgan) för inkräktande på mark som lagligen tillhör Mossebo. Hemmansägarna i Mossebo ber nu att häradsrätten skall förpliktiga de förmenta inkräktarna att dels genast återlämna inkräktad mark samt betala ersättning för den tid de olovandes brukat marken. Häradsrätten har i dag än en gång gått igenom de bevis och vittnesmål som tidigare avgivits i detta ärende och målet återupptas vid nästa ting i Hova.

Tingshuset i Hova 1872-01-19, klockan 16.00

Målet om hagen i Mossebo måste uppskjutas Svaranden i målet utvisad från rättssalen

Hemmansägarna i Mossebo hade förhoppningar om att dagens förhandlingar skulle markera slutet på det långdragna, gång på gång bordlagda, ärendet om Mossebo hage. Men så icke!

Svaranden, Erik Pettersson, infann sig visserligen till rättegången, men det visade sig snart att han troligen tittat lite väl djupt i ölstånkan. Hans uppträdande i rätten ogillades av häradsdomaren som helt sonika utvisade svaranden från salen. Erik Pettersson har nu böter att vänta och mosseboarna får snällt vänta minst till nästa ting, innan målet har kommit till vägs ände.

Tingshuset i Hova 1872-05-03, klockan 16.00

Lantmätare Lars Ljunggren – ett tungt vittne

Mossebo hage tillhör hemmansägarna i Mossebo

Kärandena i målet om Mossebo hage kan andas ut. Efter många års stridigheter är det nu klart att den omtvistade hagen tillhör hemmansägarna i Mossebo. Vid dagens rättegång intygade lantmätaren Lars Ljunggren från Skövde – som personligen gjort nya mätningar på plats – att Lilla Borgan lagligen omfattar endast två tunnland, medan hagen i övrigt är en del av hemmanet Mossebo. ”Vi får förmodligen punga ut med 10 riksdaler, för att täcka lantmätarens kostnader, men det är värt varenda schilling,” säger Anders Petter Carlsson, en av vinnarna i rättegången. Vi har sökt Jan P. Persson och Erik Pettersson för att få en kommentar av dessa, men förgäves.

Tingshuset i Hova 1873-06-12, klockan 12.00

Norra Vadsbo Häradsrätts dom är entydig

Mossebo hage är mosseboarnas egendom

I dag på förmiddagen offentliggjorde häradsrätten sin slutgiltiga dom i det ärende som funnits på rättens bord i mer än sex år och utslaget var det förväntade: Den omtvistade hagen tillhör Mossebo. In i det sista ville Jan P. Persson och Erik Pettersson i Lilla Borgan hävda att den del av hagen som ligger inom deras hank och stör rätteligen var deras egendom, en uppfattning som rätten dock underkände. Lilla Borgan omfattar de två tunnland som en gång i tiden avsöndrats från Borgan och ingenting därutöver, oavsett var deras gärdesgårdar idag befinnes.

Mossebo 1877-11-06, klockan 16.00

Lantmätare Linde avslutar laga skiftet i Mossebo

Mosseboarna har fått vänta i 22 år

I går anlände lantmätaren Axel Linde till Mossebo, för att avsluta det ärende som ända sedan 1855 legat i träda, medan en lika långdragen träta förpestat luften i Mossebo med omnejd. Hemmansägarna i Mossebo, Johannes Carlsson (med rätt till

hälften av hagen), Anders Petter Carlsson (med rätt till en fjärdedel) och Johan Alfred Carlsson (Anders Petter Carlssons brorson, också med rätt till nästan en fjärdedel) var alla på plats. Den senares ägodel var något naggad i kanten på grund av att numera avlidne fadern, Carl Carlsson jr, hade sålt bort 2 tunnland redan på 1860- talet. Dessa 2 tunnland ägs numera av Per Gustaf Nilsson i Vallsjöbol, som även han är närvarande vid den pågående förrättningen. Vidare deltar Lars Erik Johansson i Borgamossen (rågranne), Carl Peter Gustafsson och Jan Peter Eriksson i Vallsjöbol (ävenledes rågrannar), A. E. Svedin som innehar en avsöndringsjord i Mossebo samt för Kavelbron, komminister A. A. Fischer. Två gode män är också på plats: Carl Joh. Erikson i Långsbråten och Anders Gustaf Olsson i Eriksåsen. Eftersom nu inga oklarheter råder, förväntas förrättningen avslutas i morgon, efter nödiga dokumenters undertecknande.

EPILOG

Vid årsskiftet 1877/1878 var allt klart. Mosseboarna kunde räkna in ytterligare ett antal tunnland mark till sina respektive hemman och Per Gustaf Nilsson i Vallsjöbol fick också laglig rätt till sina två tunnland hagmark. En fågata av 30 fots bredd var undantagen genom hagen, till fromma för hemmansägarna i Vallsjöbol, Rosendalen och Kavelbron och allt torde ha varit frid och fröjd. Ja, det vill säga i Lilla Borgan fröjdades man nog måttligt. Personligen känner jag visst medlidande med Jan P. Persson och Erik Pettersson och deras kamp mot de relativt mera välbeställda hemmansägarna i Mossebo. Det skulle varit rättvist att bröderna fått behålla den mark de odat upp i kanten av hagen. Kanske var det i själva verket mindre än ett ynka tunnland man stred om. Mosseboarna hade sannolikt överlevt, denna plätt förutan.

År 1890, sålde Anders Petter Carlsson ett stycke mark, söder om Lilla Borgan, till Simon Finnborg. Under 1900- talet skedde det köp och regleringar inom Mossebos fastigheter som medförde att ingenting längre var sig likt. Norrgården i Mossebo införlivades med Borgamossen och Mellangården med Stoltzes Vallsjöbol, medan Sörgården blev i stort sett oförändrad, vad gäller markernas utsträckning. Den fågata genom Mossebo hage som vållade så mycken strid ligger fortfarande i samma sträckning som då, bara det att det i dag är en grusväg som ingalunda används att driva kreatur på. Numera trafikeras den av tvåhjuliga och fyrhjuliga fordon av alla de slag och kanske även av en och annan timmerbil från Vallsjöbols, Rosendalens och Kavelbrons skogar där bortigenom.

Mötet i Mossebo 1867 var upptakten till den långa rättsliga fejden om Mossebo hage. När allt var klart, tio år senare, var dessa tre huvudpersoner avlidna: Lantmätaren Herman Rosén, komminister Olof Söderlund och Jan Andersson (alldeles nyligen). Minns någon Jan Larsson i Åsterud, som var

gode man vid upptaktsmötet i Mossebo 1867? Dennes, vid den tiden, fortfarande ofödde son, Lars Erik, skulle så småningom gifta sig med Anders Petter Carlssons då tvååriga dotter Augusta. Och inte nog med det: Jan Anderssons dotterdotter, Ida Lovisa, kom att gifta sig med Anders Petter Carlssons son, Carl August. Det var i själva verket rena slätkalaset, där i Mossebo den 20 maj 1867, om man ser det med senare tiders facit i hand. Vidare kan man notera att Johannes Carlsson i Mossebo (som efterträdde Simon Finnborg) var en äldre bror till Carl Gustaf Carlsson i Eriksåsen, som flyttade till Barrud och gifte sig med Gustava. Deras barnbarn, Birgit, gifte sig i mitten av 1930- talet med Anders Petter Carlssons sonson, Ernst Gunnar.

* * *

I redogörelsen "Mossebo, ett hemman . . . under adertonhundratalet" (publicerad i Mossebo-bladet) finns en hel del uppgifter om gårdarna i Mossebo.

* * *

Källor:

Gårdshandlingar från Mossebo och Leif Vördes släktforskning Berättelserna:
"Mossebo ett hemman i norra Västergötland 1720- 2000" och "Ett
vallsjöbolshemman på Himmelsbolsängen" (båda från 2001)
och muntliga berättelser genom åren.